

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ คณะทำงานติดตามและประเมินผลระบบควบคุมภายในฯ สำนักโภชนาการ โทร. ๐ ๒๙๖๘ ๗๖๑๙

ที่ สธ ๐๙๐๖.๐๕/

วันที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขออนุมัติมาตรฐานการปฏิบัติงาน (Standard Operation Procedure : SOP)

เรียน ผู้อำนวยการสำนักโภชนาการ

ตามที่ สำนักโภชนาการ ได้แต่งตั้งคณะทำงานติดตามและประเมินผลระบบควบคุมภายในและบริหารความเสี่ยง เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดและการปฏิบัติงานเป็นไปในแนวทางเดียวกัน อย่างถูกต้องตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับและมาตรฐานนั้น

ในการนี้ คณะทำงานติดตามและประเมินผลระบบควบคุมภายในและบริหารความเสี่ยงได้ดำเนินการจัดทำและปรับปรุงมาตรฐานการปฏิบัติงาน (Standard Operation Procedure : SOP) เพื่อใช้เป็นคู่มือในการปฏิบัติงาน เสร็จเรียบร้อยแล้ว รายละเอียดตามเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุมัติให้นำขึ้นเผยแพร่บนเว็บไซต์ระบบควบคุมภายในสำนักโภชนาการต่อไปด้วย จะเป็นพระคุณ

(นางภัทธีรา ยิ่งเลิศรัตนกุล)

ประธานคณะทำงานติดตามและประเมินผล
ระบบควบคุมภายในและบริหารความเสี่ยง

อนุมัติ

(นางสาวสายพิน โขติวิเชียร)

ผู้อำนวยการสำนักโภชนาการ

8 ส.ค. 2567

มาตรฐานการปฏิบัติงาน (Standard Operation Procedure : SOP)

ชื่อหน่วยงาน	คู่มือการปฏิบัติงาน
กลุ่มส่งเสริมโภชนาการ ผู้สูงอายุ สำนักโภชนาการ	ชื่อกระบวนการ กระบวนการส่งเสริมโภชนาการผู้สูงอายุ ด้านการกินผักผลไม้

1. วัตถุประสงค์ (Objectives)

- 1.1 เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานเฝ้าระวังและวิเคราะห์สถานการณ์ภาวะโภชนาการของประชากรวัยผู้สูงอายุ
- 1.2 เพื่อวางแผนการดำเนินงานส่งเสริมโภชนาการผู้สูงอายุ

2. ขอบเขต (Scope)

เอกสารฉบับนี้ ครอบคลุมขั้นตอนการปฏิบัติงานการส่งเสริมโภชนาการผู้สูงอายุและการประเมินภาวะโภชนาการ ตั้งแต่การกำหนดผู้รับผิดชอบ การดำเนินงาน จนถึงการควบคุม กำกับ ติดตาม และประเมินผล

3. คำจำกัดความ (Definition)

3.1 ผู้สูงอายุ หมายถึง ประชาชนอายุ 60 ปีเต็มขึ้นไป ที่สามารถช่วยเหลือตนเองโดยสมบูรณ์ ไม่ต้องการพึ่งพิง ในทุกกิจกรรมพื้นฐานในการดำรงชีวิตประจำวัน หรือมีคะแนนประเมินความสามารถในการดำเนินชีวิตประจำวัน (Barthel Activities of Daily Living: ADL) ที่มีค่าคะแนนตั้งแต่ 12 คะแนน ขึ้นไป

3.2 พฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์ หมายถึง การกระทำหรือพฤติกรรมของบุคคลที่ปฏิบัติแล้วส่งผลดีต่อสุขภาพของบุคคลนั้น ๆ เอง (ร่างกาย จิตใจ และสังคม) ประกอบด้วย

- 1) มีกิจกรรมทางกายที่ระดับปานกลางสะสม 150 นาที/สัปดาห์
- 2) กินผักและผลไม้วันละ 5 กำมือ เป็นประจำ (6 - 7 วันต่อสัปดาห์)
- 3) ดื่มน้ำเปล่าอย่างน้อยวันละ 8 แก้ว
- 4) ไม่สูบบุหรี่/ไม่สูบบุหรี่
- 5) ไม่ดื่มเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของแอลกอฮอล์ (เช่น สุรา เบียร์ ยาตองเหล้า)
- 6) มีการดูแลตนเองเมื่อเจ็บป่วย (เมื่อไม่เจ็บป่วยมีการดูแลตนเอง เมื่อมีโรคประจำตัว มีการรับประทานยาอย่างต่อเนื่อง)
- 7) มีการนอนหลับอย่างเพียงพอ อย่างน้อยวันละ 7 - 8 ชั่วโมง
- 8) การดูแลสุขภาพช่องปากด้วยการแปรงฟันก่อนนอน

*** ผ่านการประเมินทั้ง 8 ด้าน ถือว่าผ่านการประเมินพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์***

3.3 พฤติกรรมด้านการกินผักและผลไม้วันละ 5 กำมือ เป็นประจำ (6 - 7 วันต่อสัปดาห์) หมายถึง ใน 1 วัน ผู้สูงอายุกินผัก 3 กำมือ และผลไม้ 2 กำมือ หรือ กินผัก 4 กำมือ และผลไม้ 1 กำมือ

3.4 การประเมินภาวะโภชนาการ เป็นขั้นตอนแรกของกระบวนการดูแลทางโภชนาการ เพื่อรวบรวมข้อมูลในการประเมินว่ามีหรือเสี่ยงที่จะมีปัญหาทางโภชนาการ

3.4.1 ดัชนีมวลกาย (Body Mass Index, BMI) เป็นค่าที่แสดงความสมดุลของน้ำหนักตัวต่อส่วนสูงอยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสมหรือไม่ เช่น ผอม สมส่วน อ้วน เป็นต้น โดยคำนวณจากน้ำหนัก (กิโลกรัม)หาร ส่วนสูง (เมตร) ยกกำลังสอง มีการแปลผลดังนี้

ภาวะผอม หมายถึง มีค่าดัชนีมวลกาย น้อยกว่า 18.5 กิโลกรัมต่อตารางเมตร

ภาวะโภชนาการปกติ หมายถึง มีค่าดัชนีมวลกาย ระหว่าง 18.5 – 22.9 กิโลกรัม ต่อตารางเมตร

ภาวะน้ำหนักเกิน หมายถึง มีค่าดัชนีมวลกาย ระหว่าง 23.0 - 24.9 กิโลกรัมต่อตารางเมตร

ภาวะอ้วน หมายถึง มีค่าดัชนีมวลกาย มากกว่าหรือเท่ากับ 25.0 กิโลกรัมต่อตารางเมตร

3.4.2 รอบเอว (Waist Circumference) เป็นการวัดการกระจายของไขมันและมวลกล้ามเนื้อในร่างกายบริเวณช่วงเอวหรือช่องท้อง ซึ่งช่วยในการประเมินภาวะโภชนาการเกิน และอ้วนลงพุงที่สัมพันธ์กับการเกิดโรคหัวใจและหลอดเลือด โรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง โรคไขมันในเลือดสูงได้

- รอบเอวปกติ หมายถึง รอบเอวไม่เกินส่วนสูงหารสอง (หน่วยเซนติเมตร)

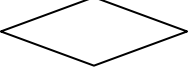
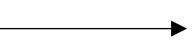

4. ความรับผิดชอบ (Responsibilities)

4.1 หัวหน้ากลุ่มส่งเสริมโภชนาการผู้สูงอายุ

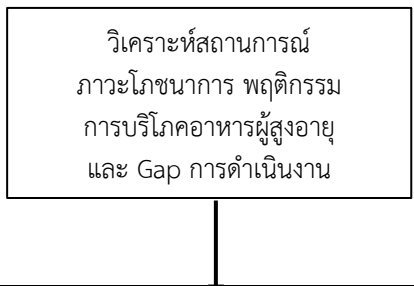
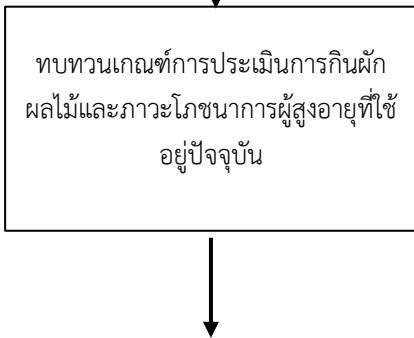
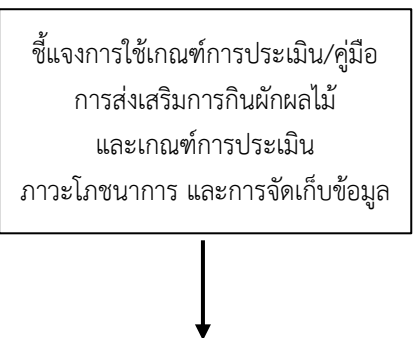

4.2 นักวิชาการกลุ่มส่งเสริมโภชนาการผู้สูงอายุ

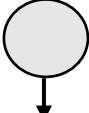

5. ขั้นตอนการปฏิบัติ (Procedure)

1) สัญลักษณ์ที่ใช้

	จุดเริ่มต้นและสิ้นสุดของกระบวนการ
	กิจกรรมและการปฏิบัติงาน
	การตัดสินใจ เช่น การตรวจสอบ การอนุมัติ
	แสดงถึงทิศทาง หรือการเคลื่อนไหวของงาน
	จุดเชื่อมต่อระหว่างขั้นตอน

2) ผังกระบวนการ

ลำดับ	ผังกระบวนการ	ระยะเวลา	จุดควบคุม	ผู้รับผิดชอบ
1	 <p>กำหนดผู้รับผิดชอบและ กรอบการดำเนินงาน</p>	ภายในเดือน ตุลาคม	กำหนดผู้รับผิดชอบวางแผน แนวทางและกรอบการ ดำเนินงาน	- หัวหน้ากลุ่มส่งเสริมโภชนาการ ผู้สูงอายุ - นักวิชาการกลุ่มส่งเสริม โภชนาการผู้สูงอายุ
2	 <p>วิเคราะห์สถานการณ์ ภาวะโภชนาการ พฤติกรรม การบริโภคอาหารผู้สูงอายุ และ Gap การดำเนินงาน</p>	ภายในเดือน ตุลาคม	วิเคราะห์สถานการณ์ภาวะ โภชนาการผู้สูงอายุ พฤติกรรม การบริโภคอาหารผู้สูงอายุ และ Gap การดำเนินงาน โดยใช้ กลยุทธ์ PIRAB	- หัวหน้ากลุ่มส่งเสริมโภชนาการ ผู้สูงอายุ - นักวิชาการกลุ่มส่งเสริม โภชนาการผู้สูงอายุ
3	 <p>ทบทวนเกณฑ์การประเมินการกินผัก ผลไม้และภาวะโภชนาการผู้สูงอายุที่ใช้ อยู่ปัจจุบัน</p>	ภายในเดือน พฤศจิกายน	ทบทวนเกณฑ์การประเมิน การกินผักผลไม้และภาวะ โภชนาการผู้สูงอายุที่ใช้อยู่ ในสมุดบันทึกสุขภาพ ผู้สูงอายุ (Blue Book) และ ใน Blue Book Application	- หัวหน้ากลุ่มส่งเสริมโภชนาการ ผู้สูงอายุ - นักวิชาการกลุ่มส่งเสริม โภชนาการผู้สูงอายุ
4	 <p>ชี้แจงการใช้เกณฑ์การประเมิน/คู่มือ การส่งเสริมการกินผักผลไม้ และเกณฑ์การประเมิน ภาวะโภชนาการ และการจัดเก็บข้อมูล</p>	ไตรมาส 2 และ 3	ชี้แจงการใช้เกณฑ์ การ ประเมิน/คู่มือ การส่งเสริม การกิน ผักผลไม้ และ เกณฑ์การประเมิน ภาวะโภชนาการ และการจัดเก็บข้อมูล	- หัวหน้ากลุ่มส่งเสริมโภชนาการ ผู้สูงอายุ - นักวิชาการกลุ่มส่งเสริม โภชนาการผู้สูงอายุ
				

ลำดับ	ผังกระบวนการ	ระยะเวลา	จุดควบคุม	ผู้รับผิดชอบ
				
5	<div style="border: 1px solid black; padding: 5px; width: fit-content; margin: 0 auto;"> วิเคราะห์/สังเคราะห์ผล ภาวะโภชนาการ และพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ด้านการกินผักผลไม้ของผู้สูงอายุ จาก Blue Book Application </div> 	ไตรมาส 3	นำข้อมูลพฤติกรรมที่พึงประสงค์ด้านการกินผักผลไม้และภาวะโภชนาการของผู้สูงอายุจาก Blue Book Application มาวิเคราะห์ข้อมูล	<ul style="list-style-type: none"> - หัวหน้ากลุ่มส่งเสริมโภชนาการผู้สูงอายุ - นักวิชาการกลุ่มส่งเสริมโภชนาการผู้สูงอายุ
6	<div style="border: 1px solid black; padding: 5px; width: fit-content; margin: 0 auto;"> กำกับ ติดตาม และประเมินผล การดำเนินงาน </div> 	ทุกไตรมาส	กำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงาน	<ul style="list-style-type: none"> - หัวหน้ากลุ่มส่งเสริมโภชนาการผู้สูงอายุ - นักวิชาการกลุ่มส่งเสริมโภชนาการผู้สูงอายุ
7	<div style="border: 1px solid black; border-radius: 25px; padding: 10px; width: fit-content; margin: 0 auto;"> สรุปผล และเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ </div>	ไตรมาส 4	สรุปผล และเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อออนไลน์ เช่น รายงานประจำปี Line/ เว็บไซต์ สำนัก	<ul style="list-style-type: none"> - หัวหน้ากลุ่มส่งเสริมโภชนาการผู้สูงอายุ - นักวิชาการกลุ่มส่งเสริมโภชนาการผู้สูงอายุ

3) รายละเอียดของขั้นตอนการปฏิบัติงาน

- 3.1 กำหนดผู้รับผิดชอบ เพื่อร่วมวางแผนแนวทางและกรอบการดำเนินงาน
- 3.2 วิเคราะห์สถานการณ์ภาวะโภชนาการผู้สูงอายุ พฤติกรรมการบริโภคอาหารผู้สูงอายุ และ Gap การดำเนินงาน โดยใช้กลยุทธ์ PIRAB ในการวิเคราะห์
- 3.3 ทบทวนเกณฑ์การประเมินการกินผักผลไม้และภาวะโภชนาการผู้สูงอายุที่ใช้อยู่ในสมุดบันทึกสุขภาพผู้สูงอายุ (Blue Book) และใน Blue Book Application ให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุในปัจจุบัน
- 3.4 ชี้แจงการใช้เกณฑ์การประเมิน/คู่มือการส่งเสริมการกินผักผลไม้ และเกณฑ์การประเมินภาวะโภชนาการ รวมถึงการจัดเก็บข้อมูล
- 3.5 นำข้อมูลพฤติกรรมที่พึงประสงค์ด้านการกินผักผลไม้และภาวะโภชนาการของผู้สูงอายุจาก Blue Book Application มาวิเคราะห์ข้อมูล กำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงาน
- 3.6 สรุปผล และเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อออนไลน์ เช่น รายงานประจำปี Line/ เว็บไซต์ สำนักโภชนาการ